

BAMSE

EN LÄRARHANDLEDNING FÖR LÅGSTADIET

av Melinda Galaczy och Helga Boström

NINA I KNIPA

*av John Ajvide Lindqvist och
Susanne Adolfsson/Adam Blomgren*

Inledning

Den här lärarhandledningen ger handfasta tips på hur lärare kan arbeta med albumet "Nina i knipa". Novell, serie och övningar är utprovade på två Malmöskolor i årskurs 3, men materialet kan anpassas och fungerar bra från årskurs 1 till 3. Tanken är inte att alla övningar som vi ger förslag på ska användas till en klass utan varje lärare väljer ut det som hen tycker känns intressant och passar klassen. Det är också valbart om enbart ämnet svenska ska arbeta med albumet eller om skolan vill arbeta med det ämnesövergripande som ett projekt med till exempel svenska, samhällskunskap, biologi och bild.

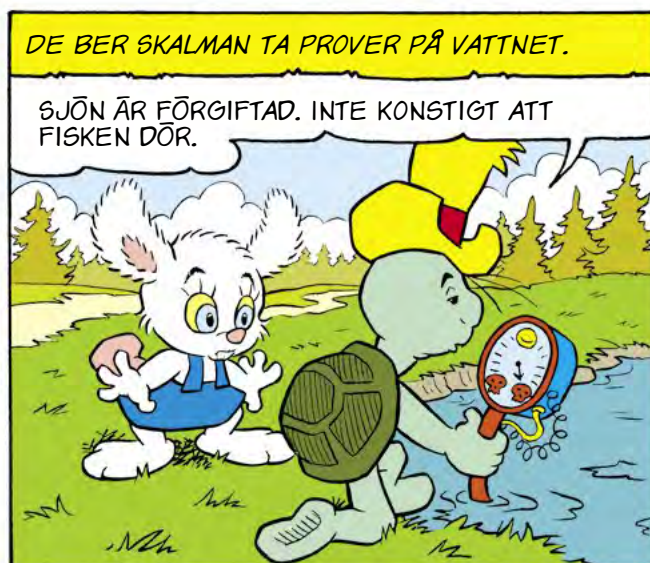
Albumet "Nina i knipa" är unikt då det innehåller både en Bamseserie och en novell-tolkning av denna skriven av John Ajvide Lindqvist. Dubbelutgåvan möjliggör massor av olika typer av övningar som jämför de båda medierna och exemplifierar hur en kan måla upp bilder med ord och ord med bilder. Flera övningar handlar om gestaltning och att analysera skillnaderna mellan hur karaktärer och skeenden framställs i novellen och serien. Innehållsmässigt finns det mycket att arbeta med när det gäller miljöförstöring, mod och makt.

Serieromanens och novellens handling

Berättelsen tar sin början då Lille skutt, Nina Kanin och Mini-hopp har picknick vid en sjö. Mini-Hopp upptäcker att det ligger döda fiskar i sjön och familjen blir väldigt orolig. Bäver-Bill kommer förbi och berättar att han fiskat mycket i sjön men att all fisk dött sedan Krösus Sorks fabrik "KS-Kemi" öppnade. Skalman kan snabbt konstatera att sjön är förgiftad och Nina som arbetar som journalist bestämmer sig för att undersöka det hela närmare.

Fabrikör Floskel sköter fabriken åt Krösus Sork och när Nina intervjuar honom spottar han ur sig just en massa floskler om hur de på fabriken värnar om miljön och fiskarnas situation. Nina får ingenting vettigt ur honom och går ilsket därifrån. Krösus Sork har tjuvlyssnat på deras samtal och han säger till Floskel att det är Floskels ansvar att se till att ingenting går snett.

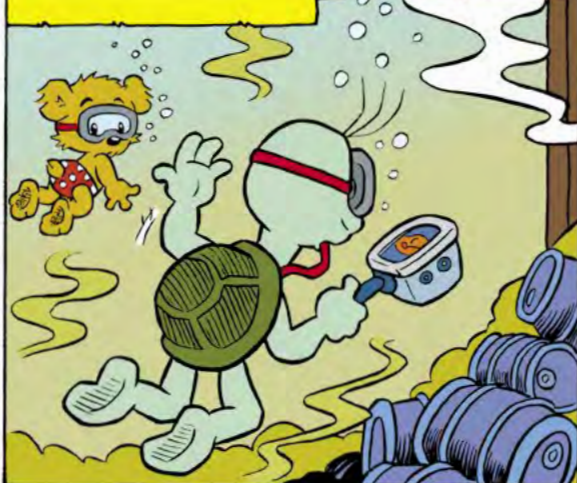
Nina ger sig inte så lätt och kommer snart tillbaka till fabriken igen, denna gång utklädd till "Stina Kanin" som söker jobb. Hon får veta att hon kan börja redan dagen därpå. Lille Skutt gillar inte alls idén, han tycker att det är för farligt men Nina avfärdar honom bara.

Nästa dag börjar hon sin anställning. Hon märker snabbt att arbetarna verkar uttråkade och arbetsuppgifterna är extremt monotona och känns onödiga. Plötsligt ser hon att arbetare slänger stora tunnor i sjön. Hennes kollega Gullan Gris vet inte vad det är i tunnorna men varnar Nina för att fråga om det för då kan hon få sparken. När arbetsdagen

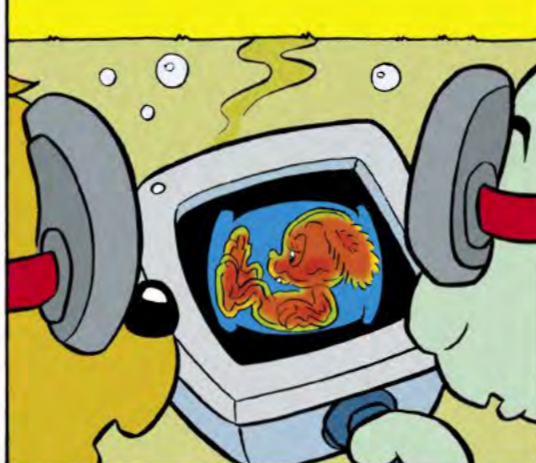
är slut säger Nina att hon ska jobba över. I ett stängt rum hittar hon tunnor och dunkar med giftigt avfall, men innan hon hinner smyga därifrån ertappas hon av Floskel och några fixaresorkar. Sorkarna trycker ner Nina i en tom tunna och kastar henne i vattnet.

Därhemma börjar Lille Skutt bli orolig. Han går ut för att leta efter Nina och ser då fixaresorkarna på bryggan och hör dem säga någonting om att "nu kan hon spionera bäst hon vill i sin tunna". Lille Skutt förstår genast att det är Nina de pratar om och han springer till Bamse och Skalman för att få hjälp. De ger sig ut på sjön och med hjälp av dykarutrustning och en värmekamera kan Skalman hitta tunnans som Nina blivit instängd i. Bamse får upp tunnans till land och Nina lever fortfarande!

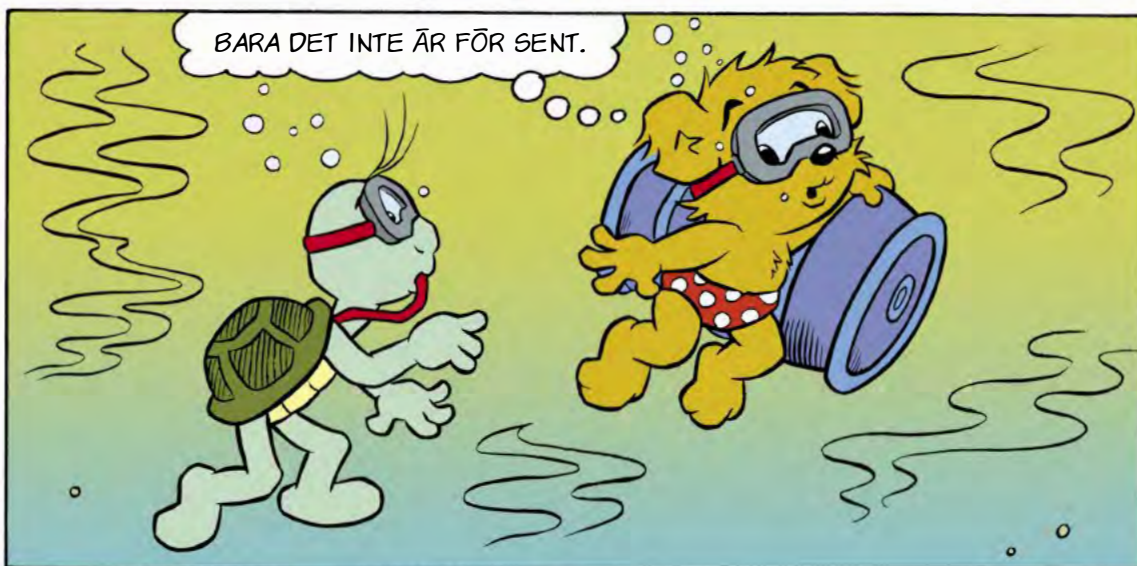
EFTER EN STUND TECKNAR SKALMAN TILL BAMSE ATT KOMMA.

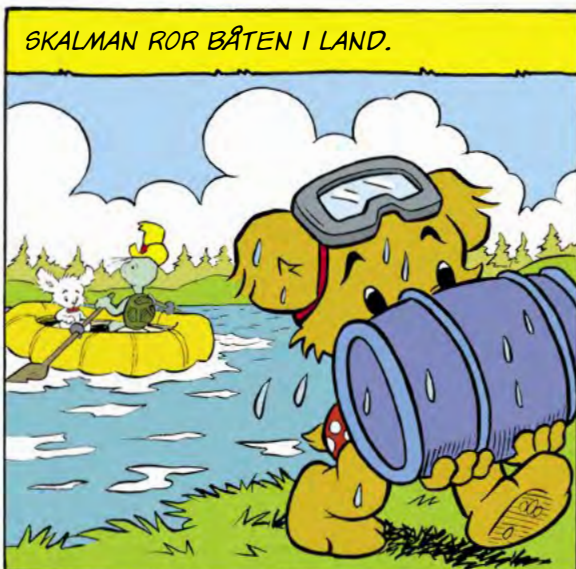
MED VÄRMEKAMERANS HJÄLP KAN DE SE I VILKEN TUNNA SOM NINA FINNS.

BARA DET INTE ÄR FÖR SENT.

SKALMAN ROR BÅTEN I LAND.

HUR TROR DU DET
ÄR MED HENNE?

JAG TROR INGET
SOM JAG INTE VET.

De konfronterar Floskel med det de fått reda på och när han försöker backa ifrån dem snubblar han ner i vattnet och får genast panik och skriker ”Jag blir förgiftad! Hjälp mej!”. Polisen kommer och Floskel erkänner att de slängt gifttunnor i sjön men att det var Krösus som tvingade honom. Men vid rättegången kommer Krösus undan, det finns inga bevis mot honom. Floskel hamnar i fängelse och Krösus tvingas bygga ett reningsverk, något som får honom att bli helt knäckt och tycka vansinnigt synd om sig själv.

Skalman och Bamse konstaterar att det är bra att sjön äntligen kan få chans att återhämta sig men att det kommer att ta lång tid. Skalman avslutar med att uttrycka oro över vad Krösus ska hitta på härnäst.

Varför läsa Nina i knipa?

Både serien och novellen har en tydlig dramaturgi och följer den klassiska berättarstrukturen. Eleverna ges möjlighet att träna på att sammanfatta, återberätta och själva skapa serier och berättelser utifrån mönstret.

Teman i serier såsom mod och feghet, girighet samt att ta ansvar för sina handlingar tas upp på ett förhållandevis lättbegripligt sätt, och ger därför goda möjligheter för intressanta och utvecklande diskussioner.

Eleverna får bekanta sig med en berättelse återgiven på två olika sätt, serie och novell. Detta ger många uppslag till jämförande uppgifter som i sin tur möjliggör läs- och skrivutvecklande arbete. Hur beskrivs och utvecklas karaktärerna i de olika texterna? Vilka olika sätt finns det att gestalta händelser och känslor i text respektive bild? Exempelen är flera i handledningen.

Dessutom inbjuder handlingen, som kretsar kring miljöförstöring, till samarbete mellan svenska, samhällskunskap och biologi. Bildämnet är i sammanhanget självklart.

Tidsåtgång och lektionsupplägg

Albumet Nina i knipa behöver minst tre lektioner á 60 minuter men kan också arbetas med i flera veckor, helt beroende på vilka övningar som väljs och om projektet läggs på ett eller flera ämnen. Här nedanför följer nu en arbetsstruktur indelad i tre delar; innan, under och efter läsningen, med många olika tips och förslag på övningar att arbeta med.

Introduktion

Börja med att prata med eleverna vad som är skillnaden mellan en serie och en berättelse/novell. Prata om att bilderna bär mycket av beskrivningarna och skeendena i en serie och om hur mycket som kan hända i mellanrummen mellan två rutor. Prata också om hur mycket en berättande text kan avslöja om vad som sker inne i en persons huvud och att en berättelse måste berätta lagom mycket så att läsaren också får möjlighet att skapa egna bilder inne i huvudet. Allt behöver och ska inte skrivas ut.

Innan läsningen kan det också vara en god idé att gå igenom de viktigaste karaktärerna i serien och novellen: Nina Kanin, Lille Skutt, Mini-Hopp, Bamse, Skalman och Krösus Sork och vilka egenskaper som kännetecknar dem.

En liten ordgenomgång behövs också för att eleverna säkert ska förstå innehållet:

Floskel

Krösus

Journalist

Kemi

Serien heter ”Nina i knipa”. Vad menas egentligen med idiomet ”i knipa”? Vad tror eleverna att det innebär att Nina kommer att hamna i knipa? Kan de komma på några synonymer till uttrycket?

Under läsningen

Vi rekommenderar att serien läses först, därefter novellen. Serien kan med fördel läsas som högläsning med roller. Tildela elever i klassen olika roller, t ex Mini-Hopp, Nina, Lille Skutt, Skalman osv. Läraren kan vara berättarrösten (de gula rutorna). Byt elever efter några sidor och introducera nya roller allteftersom. Att högläsa på det här sättet tar bort mycket av den eventuella nervositet som råder kring att läsa högt då flera elever har uppgifter samtidigt och replikerna ofta är korta. I samband med detta moment kan ni också prata om hur en person låter beroende på humör: arg, ledsen, orolig, glad, förväntansfull etc. Skriv till exempel upp en mening på tavlan och låt eleverna prova att läsa upp den med olika sinnesstämning.

Under läsningen kan ni ta paus vid några ställen och diskutera följande frågor:

1. Vilka ledtrådar finns det som antyder att fabriker Floskel ljuger? (s. 40, ruta 1).
2. Hur verkar de anställda trivas på sitt jobb? (s. 42 och 43, diskutera kring när de går till jobbet, vid lunchen, rädslan för att säga ifrån, hur de ser ut när de ska hem.)
3. ”Jag tror inget som jag inte vet?” Vad menar Skalman? Tycker eleverna att det är ett bra sätt att svara på en fråga? Varför/varför inte? (s. 49)

Novellen är ganska lång och när den läses rekommenderas att läraren läser högt och att ni tar pauser några gånger och diskuterar innehållet. I en del klasser kan det passa bra att eleverna har serien framför sig under läsningen. På så sätt kan de enklare hänga med och dessutom får de upp ögonen för hur mycket som kan rymmas i en enda bild i serien. Ibland utspelar sig en enda serieruta på en hel novellsida.

Förslag på aktiviteter och diskussionsämnen efter avslutad läsning

Efter läsningen av serie och novell finns det massor av olika övningar att arbeta med. Botanisera och välj själva vad som passar just er utifrån hur mycket tid som finns att tillgå, klass, ålder och eventuell möjlighet att arbeta över ämnesgränserna.

- Diskutera i klassen kring vem eleverna tycker det är mest synd om i serien och hur de tänker. Läs därefter slutet av novellen igen, efter den sista stjärnan på sidan 35 samt sidan 36. Varför menar Ajvide Lindqvist att det är synd om Krösus Sork?
- Sammanfatta innehållet genom att eleverna i par får lägga de sju citaten från novellen i rätt ordning. Gå igenom i helklass. (Arbetsmaterial A)
- Vad tycker eleverna att den här berättelsen har för olika budskap? Låt dem diskutera i par och skriv upp alla deras förslag på tavlan.

- Karaktär/personlighetsdrag – jobba i par med en karaktär, flera par får samma karaktär. Vad får vi reda på om karaktären i serien? Skriv ner personlighetsdrag. Därefter jämföra med passager från novellen:

- *Fabrikör Floskel, beskrivs som mer mänsklig i novellen. Sidan 13 i novellen, 40 i serien, 11/39, 21/44, 34/53.*
- *Skalman, beskrivs som mer ocharmig i novellen, s. 27-28.*
- *Krösus Sork på slutet.*

Summera uppgiften genom att eleverna får fundera kring vilken ”version” av karaktären de gillar mest, den i novellen eller i serien. Varför?

- Gestaltningar och handling i novellen:

Vilka skeenden och känslor beskrivs?

Jämför bilden med texten och diskutera skillnaden mellan serie och text.

- *Krösus när han är arg (s. 35-36 och 54).*
- *Lille Skutt när hon tar hans händer och håller dem tills de slutar skaka (s. 17 och s. 41).*
- *Sorkarnas olika idéer om vad de ska göra med Nina (s. 21-22 i och s. 44).*

- Gestaltning utifrån några serierutor. Eleverna får prova själva enskilt – beskriv vad som händer i serierutan. Jämför först efteråt med novellen. (Arbetsmaterial B)

- *Nina Kanin går ut från Floskels kontor på s. 39, sista rutan. Får inte använda ord som arg, förbannad, sur, ilsken. Därefter läses högt hur Ajvide Lindqvist har gestaltat, s. 12.*
- *Nina Kanin är trött, s. 42. Får inte skriva ordet trött. I novellen finns motsvarande beskrivning på s. 17.*
- *Lille Skutt har precis fått veta att Nina är slängd i sjön, s. 45. Får inte använda ord som t ex rädd, skraj. På s. 24 finns samma beskrivning i novellen.*

- Prata om att det finns mellanrum i serier, men att det i dessa händer mycket, som läsaren själv får tänka ut och se framför sig. Därefter kortskrivning i par: vad händer i mellanrummen?

- *Serien s. 37. Mini-Hopp ser de döda fiskarna. S. 8 i novellen.*
- *Serien s. 40-41. Nina Kanins utklädningsidé. I novellen s. 14.*

- Tankebubblor. Vad tänker karaktären i några olika serierutor? Uppkopierad ruta med inritad seriebubbla. (Arbetsmaterial C)
 - S. 38, ruta 5. Vad tänker Floskel?
 - S. 44, ruta 1. Nina Kanin när hon blivit påkommen.
 - S. 53. Floskel i fängelset.

- Tycker eleverna att Lille Skutt är modig eller feg i den här berättelsen? Varför? Utifrån diskussionerna, låt eleverna fundera över när de själva varit fega eller modiga och låt dem skriva ner sina tankar. Dessa får sedan ligga till grund till en egenritad serie.
 - Gör först en plan för serien i sekvensrutor och använd gärna pratbubblorna och tankebubblorna i arbetsmaterialet. Samarbeta gärna med bildämnet. (Arbetsmaterial D och E)

- Vad är en journalist? Kom på ett journalistuppdrag i skolan, något eleverna undrar över, och undersök detta närmare genom att välja ut intervjupersoner, skriva frågor och slutligen intervjua. Studera hur Nina gör i albumet. Låt det hela mynna ut i att studera hur tidningsartiklar är uppbyggda och låta eleverna skriva egna artiklar.

- Vad vet eleverna om miljöförstöring? Gör tankekartor, vad finns det för hot idag mot vår natur/planet/miljö? Ämnesövergripande arbete med samhällskunskap och biologi. Vad kan barn göra för att motverka miljöförstöring? Vad gör vi i klassrummet, på skolan, hemma, på fritidsaktiviteten? (T ex skräpplockardag, gå till återvinning tillsammans, tillverka nya saker av förbrukningsmaterial – utställning, bjud in föräldrar och skänk pengarna till en organisation).

Verkligheten – kan detta hända i verkligheten? Läs aktuella artiklar, titta på program, leta efter länkar att forska vidare i. Studera ämnen som plast i haven, nedskräpning, återvinning, reningsverk.

Förslag på länkar:

- Håll Sverige rent – fakta och filmer.
- Drill och Drull – låten ”Aldrig mer skräpa ner”. Samarbeta med SO. Mynna ut i en faktatext med bilder som sätts upp på väggen.
- Åk på studiebesök till reningsverk eller bjud in informatör från reningsverk/miljöorganisation etc.
- Naturskyddsföreningen.
- Miljöhjältarna på Barnkanalen.

Presentera det eleverna kommit fram till i tvärgrupper/expertgrupper.

Gör väggplanscher att hänga upp i exempelvis skolbiblioteket.

- Arbeta med adjektivkort. Klipp ut korten från arken och laminera dem. Förklara adjektiv om klassen inte vet vad det är. Låt därefter eleverna säga vilka de fem-sex viktigaste karaktärerna i berättelsen är och skriv upp karaktärernas namn på tavlan. Dela ut tio adjektivkort per par och låt dem tänka ut vilken karaktär respektive kort passar bäst till. Därefter får de sätta upp korten under karaktärnamnet på tavlan och förklara varför de valde just denna karaktär till detta ord. Slutligen läser ni upp alla kort som står under resp karaktär. (Arbetsmaterial F)
- Skriv en recension om antingen novellen eller serien.
- Följ instruktionen i albumet och skriv en novell utifrån Bamse-serien som börjar på s. 56. Eller låt eleverna ta med sin favoritserie ur en Bamsetidning och skriva en novell utifrån den.

Arbetsmaterial A

Sammanfatta innehållet genom att lägga citaten i rätt ordning.

”Fisken simmar inte!” ropar Mini-hopp och pekar. Nina Kanin och Lille Skutt kommer ner och tittar. De blir förskräckta av vad de får se. Tiotals, ja, hundratals döda fiskar flyter orörliga på rygg över hela sjön. Deras vita magar blänker i solskenet och en sur lukt svävar i luften.

När Nina Kanin går från fabriken är hon frustrerad. Hon är inte ett dugg klokare än innan intervjun. Hon är så gott som säker på att det är fabriken som släpper ut giftet som dödar fiskarna, men hur ska hon kunna bevisa det?

I rummet bakom den röda dörren finns beviset som Nina Kanin har letat efter. Massvis med dunkar märkta med en dödskalle och texten ”Giftigt avfall” står bland likadana tunnor som Nina sett kastas i sjön.

En av sorkarna tar av locket från tunnans, varpå de hjälps åt med att släpa henne mot den. ”Ni är inte kloka!” tjuuter Nina Kanin och vrider på kroppen. ”Förstår ni vad ni...”

Skalman simmar sakta kring berget av tunnor. Alla är lika blå och kalla, men plötsligt blinkar en röd prick på skärmen. Skalman simmar närmare och tecknar åt Bamse att komma. Den röda pricken växer och blir till en klump som blir till... Nina Kanin!

Fabrikör Floskel är så upptagen av tankar på hur han ska ta sig ur situationen att han inte märker när han når bryggans kant. Han tappar fotfästet, viftar i luften... och faller baklänges ner i sjöns missfärgade vatten.

Samtidigt sitter Krösus Sork på sitt kontor och tycker så synd om sig själv att han blir ilsken. Han knyter sina nävar och gnisslar tänder. En fixaresork kommer in och frågar hur det är med honom. Genom sammanbitna käkar svarar Krösus Sork: ”Det där reningsverket kommer att kosta mig en förmögenhet.”

Arbetsmaterial B

Beskriv vad som händer i serierutan och hur Nina och Lille Skutt känner sig. MEN det finns några ord som du inte får använda!

Ej: arg, förbannad, sur, ilsken

Ej: trött, sömnig, sova

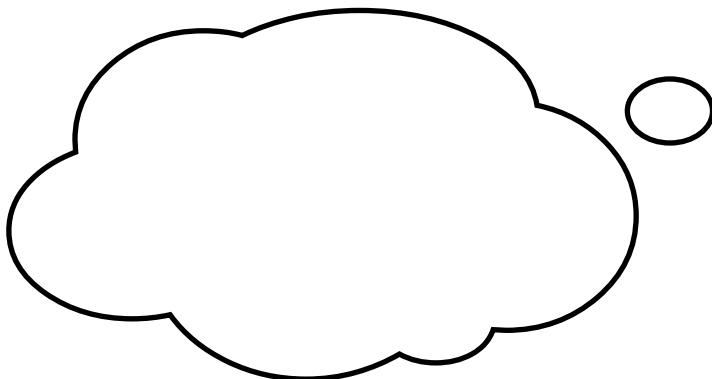
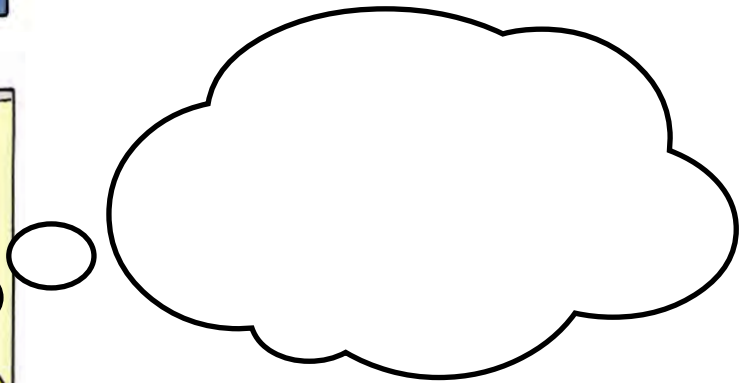
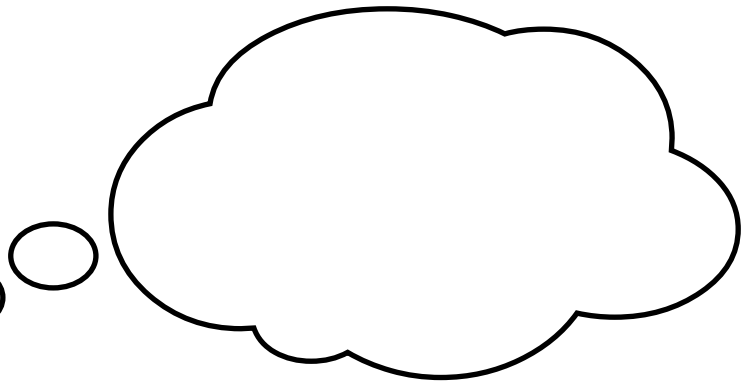

Ej: rädd, skraj, orolig, bekymrad, skrämnd

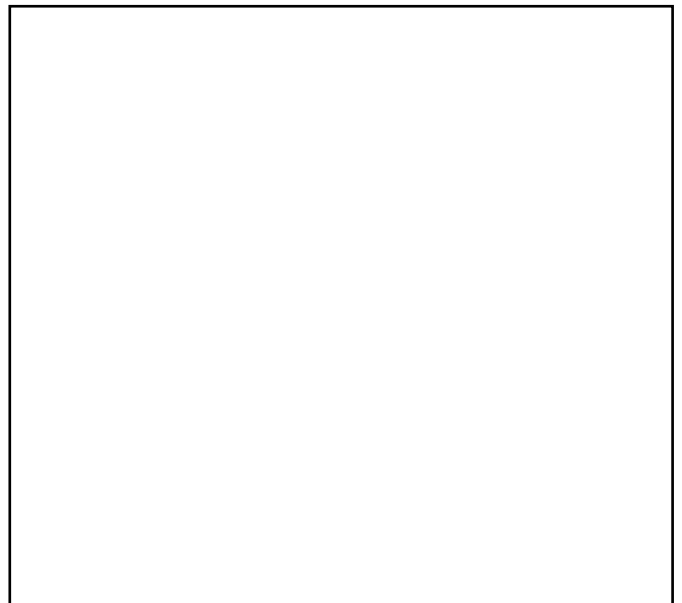
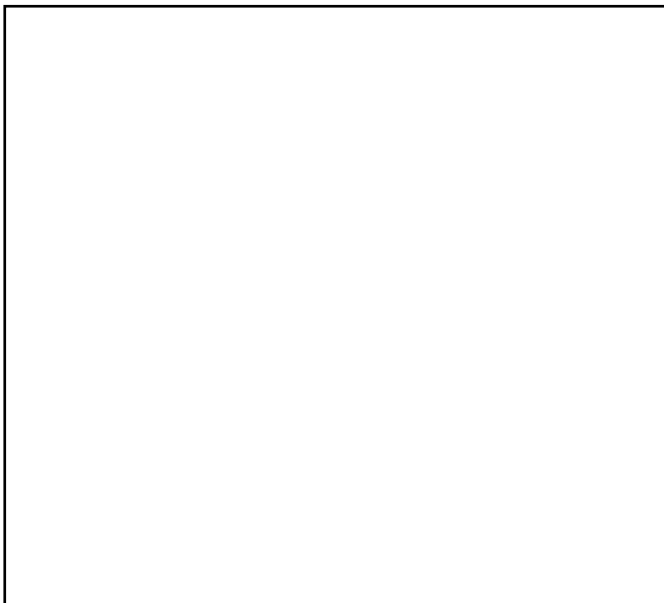
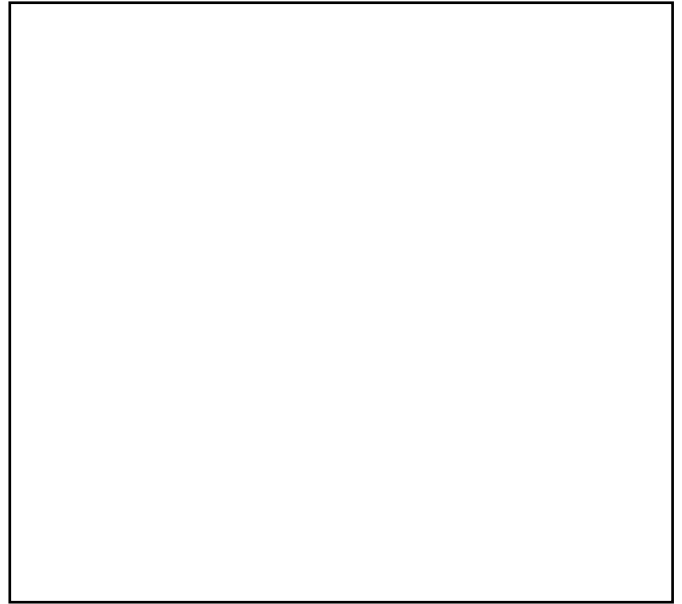
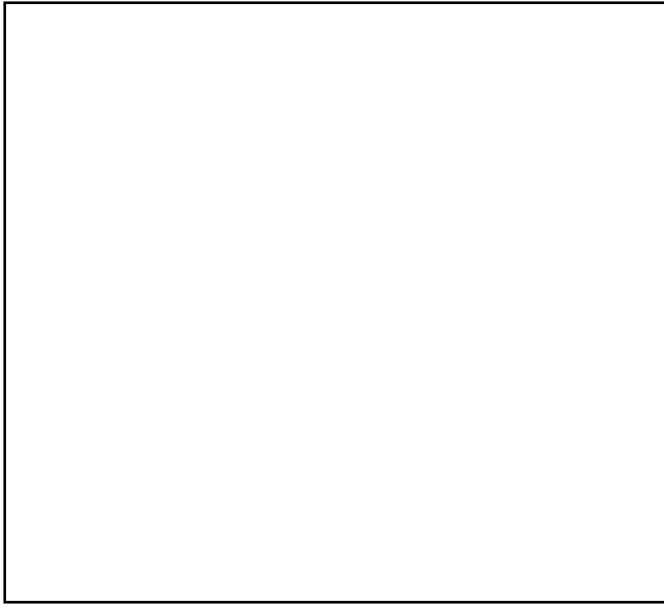
Arbetsmaterial C

Beskriv i pratbubblorna vad karaktärerna tänker.

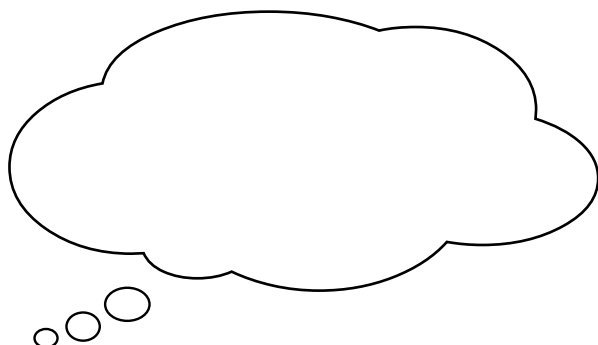
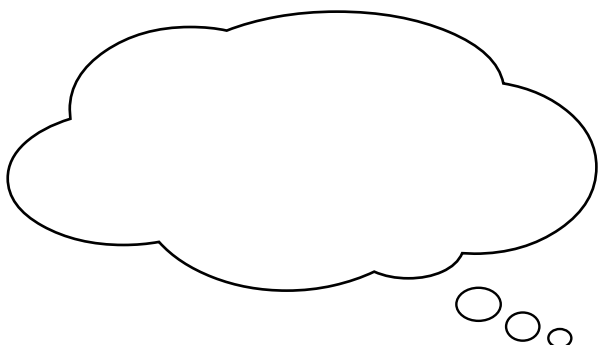
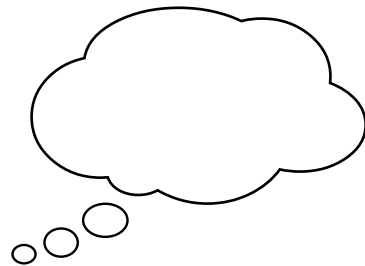
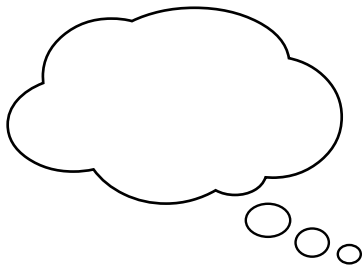
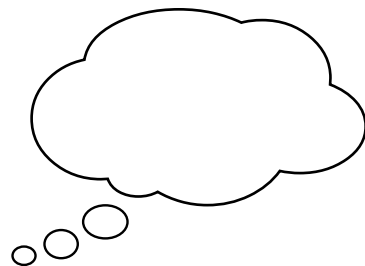
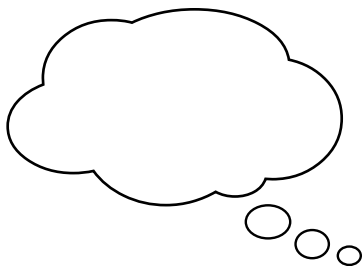
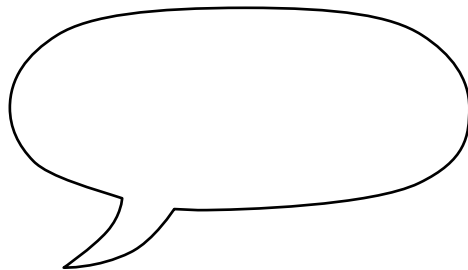
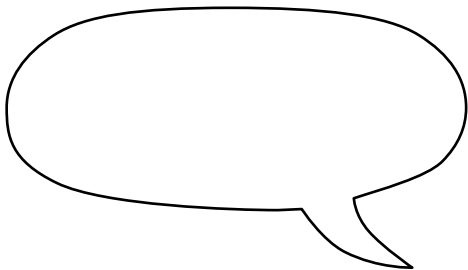
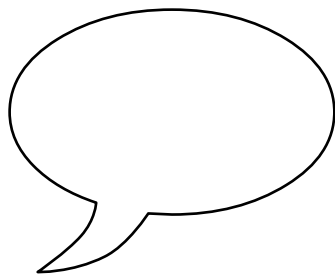
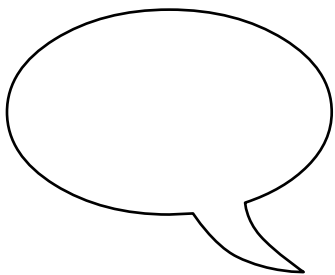
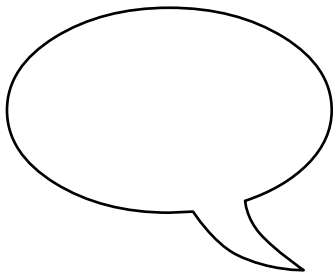

Arbetsmaterial D

Gör din egen serie som handlar om tillfällen eller situationer då du varit feg eller modig.

Arbetsmaterial E

Arbetsmaterial F

Adjektivkortet ligger på vår hemsida ”serienocheleven.wordpress.com”:
https://drive.google.com/file/d/0B_QOqNE3S4AwbXR4eW8xeG9zbUk/view

Här nedanför finns massor av adjektiv. Skriv ut, laminera gärna, och klipp ut alla korten. Använd dem sedan när ni läst färdigt en serieroman (eller en roman, novell/berättelse alternativt om ni sett en film).

Se först till att alla elever vet vad ett adjektiv är. Låt sedan eleverna antingen arbeta i smågrupper eller i helklass. De får välja ut vilka personer de tycker är bokens viktigaste, de kan välja mellan fyra och åtta personer. Skriv upp personerna på tavlan i en vågrät rad eller om eleverna arbetar i grupp – låt dem skriva upp personerna på lappar som de lägger i en rad framför sig. Sedan får en elev i taget dra ett adjektivkort och bestämma vem av personerna det passar bäst in på. De ska lägga/sätta fast kortet under den person de valt och förklara varför de väljer just den här personen. Efteråt får andra elever gärna berätta om de tycker annorlunda (men flytta inte kortet) innan nästa person drar ett nytt kort.

Fortsätt så länge ni vill och diskutera sedan om ni tycker att beskrivningarna av varje person blev träffande eller inte. Vilka av personernas personlighetsdrag blev inte representerade? Ni kan också prata om vilka av orden som eleverna känner passar bäst och sämst in på dem själva.

SJÄLVISK

GULLIG

SVAG

OMTYCKT

KLOK

VÄN

EFTERTÄNKSAM

PRATIG

MYSIG

LIKGILTIG

RESPEKTFULL

MYSTISK

OMTÄNKSAM

ARG

SNÄLL

FÖRBANNAD

ROLIG

KRITISK

PINSAM

SJÄLVGOD

KREATIV

ELAK

LÅNGSAM

SVARTSJUK

STÖRIG

ENSAM

CHARMIG

BRÅKIG

RETSAM

SNOBBIG

FLIRTIG

FARLIG

KÄR

FASANSFULL

OHYFSAD

LÄSKIG

BORTSKÄMD

VACKER

OSÄKER

AVUNDSJUK

SMART

OSJÄLVISK

KONTROLLERAD

SNYGG

KÄRLEKSFULL

KUNSKAPSTÖRSTANDE

RIK

SVARTSYNT

VÄNLIG

MUSIKALISK

GENIALISK

KÄCK

NÖJD

FATTIG

NYFIKEN

TRÅKIG

UNDERBAR

BÄST

PRÄKTIG

SÄMST

NÖRDIG

LÄTTIRRITERAD

SPORTIG

HÖGLJUDD

VÄLTRÄNAD

TYST

FUL

INBUNDEN

GRÖN

ÖPPEN

TEKNISK

KORT

GLUPSK

POSITIV

GALEN

NEGATIV

NERVÖS

FNISSIG

LÅNG

FJANTIG

GIRIG

KLANTIG

POPULÄR

KLUMPIG

UTFRYST

FÄRGGLAD

KALL

TOKIG

NORMAL

PYSSLIG

SÖTSUGEN

VILSEN

OVÅRDAD

INTRESSANT

FÅFÄNG

VIRRIG

ANSVARSFULL

ODRÄGLIG

Varför läsa serier i skolan?

1. Alla får samma förutsättningar vid läsningen och alla kan läsa och förstå samtidigt. Detta är ovanligt vid textdriven litteratur, med tanke på läsvana, läsutvecklingsnivå och språkkunskaper.
2. Vid ökad läsförståelse ökar läsglädjen. Läsglädjen leder till ökad vilja att dels delta i arbetet kring läsningen och dels till fortsatt läsning.
3. Begrepp inom svenskämnet såsom karaktärsutveckling, berättarstruktur och förmågan att läsa mellan raderna blir lättare för eleverna att greppa och förstå.
4. I serier är dialoger väsentliga. Det är därför ett utmärkt medel för lärare att hjälpa eleverna med hur de själva ska skapa just dialoger i egna texter och verk.
5. Bilderna stödjer texten, vilket underlättar läsförståelsen och inläringen av ord. Därmed är serier ett fantastiskt redskap i SVA-undervisningen.
6. Genom att få till tillgång till och lära sig seriemediet får alla elever chansen att berätta sin historia på ett annat sätt än enbart traditionella texter.
7. Arbetsuppgifterna i denna lärarhandledning täcker in mycket av innehållet i svenskämnets centrala innehåll. Dessutom skapar arbetet förutsättningar för ämnesövergripande arbete.

Vi vill höra vad du tycker!

Efter att du har läst eller använt materialet i undervisningen får du gärna höra av dig till oss med dina synpunkter. Vad var bra och vad var dåligt? Vad kan vi förbättra? Och har du förslag på vem vi ska använda som författare nästa gång? Maila oss gärna vad du tycker till skola@pressbyran.se

